

UNKARIN TUTKIJASEMINAARI HELSINGIN YLIOPISTOSSA

Apul.prof. László Imre

Aina kun harjoitetaan yliopistollista tutkintoon johtavaa unkarin pääaineopiskelua, nousee väistämättä esille kysymys tieteellisestä jatkokoulutuksesta: siihen, että joku yliopisto katsotaan pääaineopiskeluun soveltuvaksi, sisältyy aina velvollisuus taata loppututkinnon suorittaneille mahdollisuus jatko-opiskeluun.

Fennougristiikka on paitsi syntyhistoriansa myös funktionsa puolesta nimenomaan kielitieteen ala, tutkiihan se mm. sukukielten luonnetta, historiaa, yhteneväisyyksiä ja eroja sekä sukukielten suhdetta muihin kieliin. Alusta lähtien, siis jo yli sadan vuoden ajan siihen on liittynyt kansanperinteen ja esihistorian tutkimuksen lisäksi myös kirjallishistoria, sillä suomalaisugrilaisten kansojen ja kielten tutkimuksessa olisi toki mahdotonta sivuuttaa kirjallisuus - onhan se korkeita mahdollista kielellistä kulttuuria.

Järjestäytynyttä, postgraduaalista unkarilaisen kirjallisuuden opetusta ei ainakaan minun tietääkseni ole Helsingin yliopistossa - ymmärrettävistä syistä - aikaisemmin harjoitettu. Ensinnäkään koko unkarin kielen ja kulttuurin pääaineopetuksen historia ei täällä ole kovin pitkä, vain pari kolme vuotta. Toiseksi unkarin kieli ja sen rinnalla mahdollisesti muiden sukukielten omaksuminen on opiskelijoille niin suuri tehtävä, että samanaikaiselle kirjallisuusopinnoille jää suhteellisen vähän aikaa ja energiaa. Tilannetta vielä vaikeuttaa se, että kirjallisuuden opiskelu on hyvin aikaavieppä; vaatiihan se aina paneutumista pitkiinkin teksteihin, esimerkiksi romaaneihin. Lisäksi kirjallisuustieteellinen tutkimustyö edellyttää myös maailmankirjallisuuden ja kirjallisuusteorioiden tuntemusta. Budapestiläinen suomen opiskelija ei voi ymmärtää Sillanpään maailmaa tuntematta vuosisa-

dan vaihteen eurooppalaista ja suomalaista romaanikirjallisuutta, ja samoin suomalaisen on mahdotonta kirjoittaa tutkielma Jokaista tuntematta ainakin jossain määrin eurooppalaisen romantiikan ajan romaanin tärkeimpiä piirteitä.

Tästä kaikesta seuraa, että näillä näkymin tuntuu turhalta suunnitella kovin suuren tutkijaryhmän perustamista. Sen sijaan olisi ehkä syytä käynnistellä vertailevaa kirjallisuudentutkimusta. Sillä alalla ei nimittäin välttämättä vaadita tekstien perinpohjaista analysointia, vaan siinä lähdetään vaikutteiden ja rinnakkaisuuksien löytämisestä. Helsingin yliopiston tutkijaseminaarin työryhmän toiminta on jo ollut empiiristä: on esimerkiksi selvitetty Toivo Lyyin Madách-käännöksen syntyä selittäviä oloja, on jäljitetty Petőfin, Arany'in Jókain ja muiden kirjailijoiden teosten suomalaisia käännöksiä ja tutkittu sitä, ketkä ensimmäiseksi käänsivät ja tekivät tunnetuksi unkarilaista kirjallisuutta 1800-luvulla, ja sitä, millaisilla foorumeilla työ tapahtui. (Kuten tunnettua, 1700-luvulla tällaista toimintaa ei ollut, sillä itse kielisukulaisuuskin hyväksyttiin laajemmin vasta 1700-luvun lopulla ja 1800-luvun alussa.)

Esimerkiksi Madáchin *Az ember tragédiája* (*Ihmisen murhenäytelmä*) -teoksen Jaan Krossin maineikkaan viroinnoksen ja sen teatteriesityksen tutkiminen alkoi aineiston keruulla, ja samoin oli meneteltävä seminaarityössä, joka käsitteli maailmansotien välisen ajan unkarilais-virolaisia kulttuuriyhteyksiä. Koska jälkimmäisessä työssä oli kyse kirjallisuuden lisäksi myös musiikista sekä elokuva- ja teatterihistoriasta, myös tuon ajan sanomalehtien perusteellinen selaaminen oli tarpeen.

Induktiiviseen tutkimustyöhön kuuluu kerättyjen tietojen käsittelyn vaihe, jolloin tutkielman ääriverit alkavat hahmottua: erilliset tiedot, tekijät, suhteet ja riippuvuudet asettuvat kokonaisuuksiksi, jolloin voidaan tehdä perusteltuja päätelmiä. Tutkijaseminaarin neljästä osanottajasta kahden työ on jo tässä monipuolista pohdintaa vaativassa vaiheessa, aineistossa kun esiintyy usein ristiriitaisuuksia, joita filologiassakin joudutaan tarkastelemaan sekä kulttuuri- että aatehistorian, toisinaan myös psykologian avulla.

Työn alla olevat tutkielmat tulevat ainakin ratkaisemaan joitakin jo pitkään selvittämistä vaatineita kysymyksiä unkarilais-virolaisten ja unkarilais-suomalaisien kulttuuriyhteyksien historiasta. On hyvinkin mahdollista, että jo ennen tutkielmien lopullista valmistumista seminaarimme pystyy osoittamaan, minkälaisiin tarpeisiin tämä reseptio on vastannut, ja missä määrin se on vaikuttanut kuhunkin tutkittavaan kulttuuriin. Kuvatunkaltainen tutkimustyö pystyy ehkä tulevaisuudessa jopa selvittämään, mitä hyötyä ja merkitystä unkarilais-suomalais-virolaisilla kulttuuriyhteyksillä on ollut aikaisemmin ja tällä hetkellä. Jos nyt näiden kolmen maan muodostumassa oleva poliittinen yhteistyö osoittautuu elinkelpoiseksi, myös historiallis-kulttuurillisen taustan selvittäminen tulee kuulumaan asiaan. Kaiken perustahan kuitenkin on kielisukulaisuus, ja näiden kolmen kansan ystävyyttä ja yhteistyötä ei voi ajatella ilman keskinäistä tuntemusta. On ilmeistä, että poliittisilla ja taloudellisilla yhteyksillä tulee olemaan merkittävin rooli, mutta yhtä selvää on, että kaikkien suhteiden rinnalla tulee harjoittaa myös kielen, historian ja kirjallisuuden tuntemusta.

Kestävään ja sisällyksekääseen, sivistyneeseen kansainväliseen yhteistyöhön kumppanien kulttuurien tuntemus kuuluu toki itsestään selvänä. Mutta vielä tärkeämpää on, että tällainen toisten maiden historian ja kulttuurin opiskelu avaa lisäksi mahdollisuuden löytää sellaisia henkisiä ja moraalisia arvoja, jotka voivat lopulta taata koko yhteistyön onnistumisen. Juuri siksi olisi toivottava, että se työ, joka syksyllä 1992 pantiin Helsingin yliopiston Suomalais-ugrilaisen laitoksen Unkarilaisella osastolla alulle, saisi myös jatkua. Éva Gerevich-Kopteffin ja Irene Wichmannin tutkielmat ovat valmistumassa, sekä Thea Seppin ja Kadi Raudalaisen työt valmistuvat näillä näkymin vasta 1994 tai 1995. Heidän esimerkkiään tulevat varmasti toiset seuraamaan. Sukulaiskansojen yhteenkuuluvuus ja ainakin osittain rinnakkainen historiallinen kehitys, ja samankaltainen kohtalo, jotka ovat jo yli sadan vuoden ajan olleet kulttuurisen ja moraalisen inspiraation lähde, tulevat tieteen lisäksi antamaan vaikutteita ja tukemaan myönteistä kehitystä myös muilla elämänaloilla.

